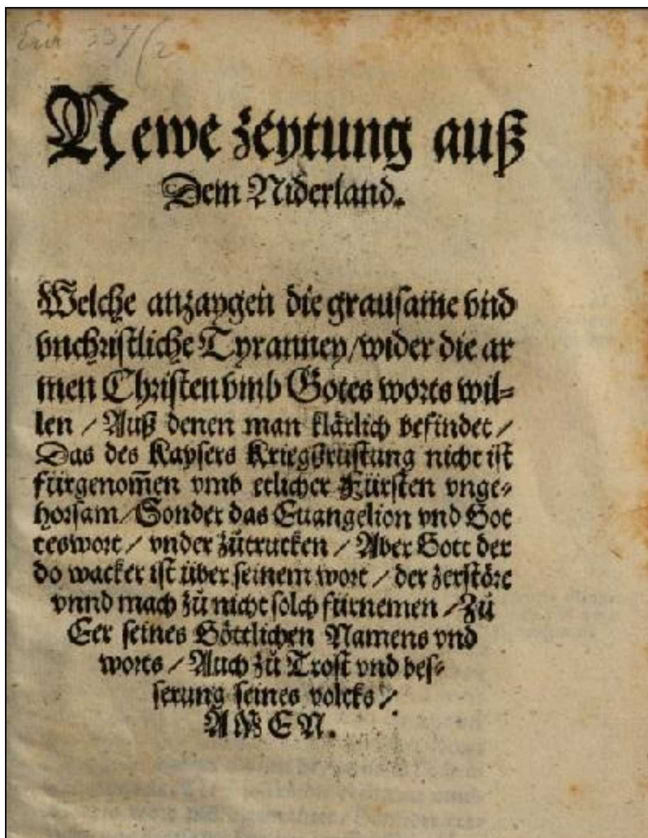

Newe zeytung auß
Dem Niderland.

Welche anzaygen die grausame vnd
vnchristliche Tyranney/wider die ar-
men Christen vmb Gotes worts wil-
len / Auß denen man klärlich befindet /
Das des Kaysers Kriegßrüstung nicht ist
fürgenomen vmb etlicher Fürsten vnge-
horsam/Sonder das Euangelion vnd Got
teswort / vnder zutrucken / Aber Gott der
do wacker ist über seinem wort / der zerstöre
vnnd mach zu nicht solch fürnemen / Zu
Eer seines Göttlichen Namens vnd
worts / Auch zu Trost vnd bes-
serung seines volcks /.
AMEN.

ANONYMUS

**NEWE ZEYTUNG AUSZ
DEM NIDERLAND**

**NIEUW BERICHT UIT
NEDERLAND**

1 5 4 6

vertaling:

Ruud Muschter
∴

Groningen

muschter@home.nl
www.archive.org

17 april 2017

INHOUDSOPGAVE

Bronvermelding 4
Inleiding van de vertaler 5
De tekst 6
Eindnoten 11

BRONVERMELDING

Augsburg, 1546

Bayerische StatsBibliothek

http://www.zvdd.de/dms/load/met/?PPN=urn%3Anbn%3Ade%3Abvb%3A12-bsb10200296-4

http://reader.digitale-sammlungen.de/resolve/display/bsb10200296.html

INLEIDING VAN DE VERTALER

De auteur schetst in dit korte overzicht hoe de Kerk en de keizer via de Inquisitie een schrikbewind over de Nederlanden voeren. Hoewel dus over een keizer wordt gesproken, wordt die niet met name genoemd. Het lijkt hier echter te gaan om keizer Karel V, in wiens regeerperiode van 1519-1556 de verschijningsdatum van de tekst gelegen is, namelijk 1546.

Karel V was gekant tegen de opkomende geloofsstrijd die door Luther in gang was gezet. Wanneer het gezag van de paus zou worden aangetast, kwam daarmee meteen ook de legitimiteit van Karels heerschappij ter discussie te staan.

In de kantlijnen van de tekst staan diverse korte verduidelijkingen. Ze zijn als eindnoten in deze vertaling opgenomen. Mijn eigen aantekeningen staan onderaan elke pagina, als voetnoten.

In de tekst worden veel synoniemen gebruikt: “Inquisition und erforschung”, “Execution und volbringung”, “victori oder “uberwindung”, et cetera.

Ruud Muschter

DE TEKST

Nieuw bericht uit
Nederland,

dat de gruwelijke en onchristelijke tirannie aantoont jegens de arme christenen omwille van Gods woord, en waaruit men duidelijk bevindt, dat de oorlogvoering door de keizer niet is voorgenomen vanwege de ongehoorzaamheid van bepaalde vorsten, doch om het evangelie en Gods woord te onderdruk-
ken. Doch God, die waker is over Zijn woord, vernietigt
en doet zulk een voornemen teniet, tot eer van Zijn
goddelijke naam en woord, en ook tot troost
en verbetering van zijn volk.
AMEN.

In Nederland is er nog overal een grote persecutie en vervolging van de arme christenen, en vooral doet zich een nieuw ongeluk voor met de nieuwe Inquisitie en het onderzoek[i] (Sancta Inquisitio Hispanica; Het heilige Spaanse onderzoek genoemd), waarmede op alle predikstoelen hevig gedreigd wordt. Er is door de paus een groot heer, met toestemming van de keizer, afgezonden, die zich Examinatorem Heretici prauitatis[1] [ii] noemt, bij wie de executie[2] en volbrenging slechts op het geluk van de keizer en de victorie of overwinning berust, want het gaat met deze Sancta inquisitio Hispanica om een gruwelijk iets, namelijk dat men eenieder van hoge en lage stand examineert en ondervraagt. Men hoeft bij hem slechts een suspicie en argwaan te uiten, om dadelijk in de gevangenis te worden geworpen. En wie hij schuldig bevindt, al gaat men ook in beroep, neemt hij lijf en goed. En de Inquisiteurs of onderzoekers hebben een dusdanige Tribunitiam & dictatoriam potestatem[3] [iii] dat men hen noch met woorden, noch werken kan aanpakken, en ook tegen hun sententiis[4] en oordelen niet in beroep mag gaan. Derhalve zitten de arme mensen in de Nederlanden in grote angst en vrees.

Vele honderden zullen binnenkort het land ontruimen. Vele eerlijke mensen hebben alreeds bij ons te N.[5] herbergen gereserveerd. Men zegt, dat de religie en Gods woord nog niet bedoeld zijn, doch wel dat diverse ongehoorzame vorsten gestraft zijn.

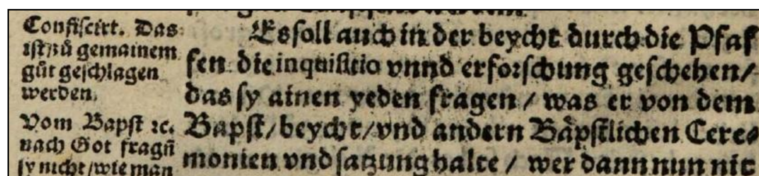
Een pastoor te Antwerpen[6] heeft op de preekstoel ongeveer deze woorden gezegd: “Beste vrienden, weest slechts tevreden. Gij zult spoedig de artikelen van uw christelijke geloof[iv] krijgen, en ook hoe gij moet leven en u gedragen, net zoals onze

---

[1] ‘Onderzoeker van de ketterse onregelmatigheden’.
[2] Hiermee is waarschijnlijk nog gewoon ‘uitvoering’ bedoeld.
[3] ‘wettelijke en volkomen macht’.
[4] ‘vonnissen’.
[5] Onduidelijk.
[6] “Antdorff”, niet te verwarren met het Duitse ‘Antdorf’.

heilige Vader de paus met zijn kardinalen en heilige vaders te Triente heeft besloten hoe de sancta inquisitio[7] dit verder zal verstrekken en aanduiden. En dit alles" (zo sprak hij) "wordt gedrukt te Leuven, opdat gij u daarnaar weet te gedragen en te schikken."

In het boekje van de Inquisitie zijn ook veel artikelen gans onchristelijk en bezwaarlijk, waaronder er een is, dat men in alle huizen moet gaan, en moet vragen hoeveel personen daarin wonen. En iedere afzonderlijke persoon moet men een loden teken geven en zijn naam moet worden opgetekend[8] [v]. Met dat loden teken moet eenieder te biecht en naar het sacrament gaan. Dan moet men aan de papen het teken teruggeven en de naam ervan uitwissen. Wie echter niet naar de biecht en het sacrament komt, diens naam moet blijven staan, en hij moet worden opgepakt, verbrand en zijn goed moet geconfisceerd[vi] worden.

Confiſcirt. Das iſt/zů gemainem gůt geſchlagen werden.

Es ſoll auch in der beycht durch die Pfaffen die inquiſitio vnnd erforſchung geſchehen/ das ſy ainen yeden fragen / was er von dem Bapſt/beycht/vnd andern Bäpſtlichen Ceremonien vnd ſatzung halte / wer dann nun nit

Vom Bapſt ꝛc. nach Got fragē ſy nicht/wie man

In de biecht moet ook door de papen de inquisitie en het onderzoek plaatsvinden, door aan eenieder te vragen wat hij vindt van de paus, de biecht en andere pauselijke ceremoniën en voorschriften.[vii] Wie dan niet goed naar hun welgevallen antwoordt, moet terstond een hereticus of ketter worden genoemd en verbrand worden.

De papen moeten verder in de biecht de mensen niet alleen vragen naar hun geloof, doch ook hoe het in hun huizen toegaat en wat hun buren doen, of zij ook vaak naar de kerk en te biecht gaan.[viii] En ook of zij Duitse boeken hebben, of zij niet soms

---

[7] 'de heilige Inquisitie'.

[8] Onduidelijk of de naam op dat teken moet worden gegraveerd.

wat lezen, en wat zij lezen, en welk gezelschap bij hen komt, waarover zij spreken, et cetera. En daarna verder met de inquisitie voortgaan.

En wanneer zij dan als ketters naar het vuur de stad uit worden gevoerd, moeten de burgers ertoe verplicht worden, dat zij in de straten en stegen waar de vermeende ketters doorheen worden gevoerd, altaren of tafels met beelden, kruisen en lichten bouwen en opstellen, et cetera, en roepen, dat wanneer deze ketter dit gebruik en deze opstelling van ons en van de heilige Kerk[ix] niet belasterd heeft, hij thans niet verbrand moet worden. En ten bewijze dat zij het niet met de ketters houden, moet eeniedere burger een stuk hout op de wagen tillen of laten tillen, en daartoe zal de paus een grote aflaat geven. Wie het meeste hout geeft om de ketters te verbranden, zal de meeste aflaat krijgen.[x] Wie er echter geen hout voor geeft, moet verdacht worden, en gelijk worden geacht aan degenen die verbrand worden. Met hem moet ook worden gehandeld naar de inhoud van de heilige Inquisitie en het onderzoek.

En vele andere gruwelijke artikelen bergt de genoemde Inquisitie in zich. Doch aangezien de burger van Antwerpen die het bericht heeft geschreven, er feitelijk geen wetenschap van had, heeft hij er niet over willen schrijven. Doch het hierboven aangeroerde heeft hij gezien, gelezen en is waar-heidsgetrouw.

Om deze en soortgelijke redenen en bezwaren is het arme kleine groepje der christenen te Antwerpen en in het ganse Nederland zeer bedroefd en bekommerd; alle dagen de executie en voltooiing van de genoemde sancten inquisition (heilig onderzoek)[xi] verwachtende, die nog niet geheel in het werk is gesteld. Want er wordt slechts op gelet en gewacht, tot zij horen dat de victorie en overwinning van de keizer over de protesterenden[9] die het evangelie en Gods woord hebben, van start gaan, et cetera. Alsdan zal de duivel met zijn heilige inquisitie en onderzoek verdergaan met het martelen en plagen van de arme christenen.[xii] De almachtige en eeuwige

[9] Lees: ‘de protestanten’.

Heer en God wende zulks genadiglijk af en
erbarme zich over
ons. Amen.
AMEN.
1546.

Gods woord blijft in eeuwigheid.[xiii]
Het zij de duivel en de zijnen lief of leed.

EINDNOTEN

---

[i] Dat wil zeggen, de antichristelijke, pauselijke en keizerlijke en duivelse tirannie.
[ii] Dat wil zeggen, een onderzoeker der ketterij.
[iii] Dat wil zeggen, wettelijke en volkomen macht.
[iv] De artikelen van het christelijke geloof, die door de apostelen van Christus zijn gegeven, gelden niet bij de papen. Hetgeen daarentegen de antichrist te Rome met de zijnen vaststelt, moet men aanhouden. O foei, gij duivel.
[v] Christus geeft zijn jongelingen een ander teken, daar Hij zegt, dat iedereen daarbij zal onderkennen dat gij mijn jongelingen zijt, zo gij elkander liefhebt. Johannes, 13.
[vi] Geconfisceerd. Dat betekent, tot het algemene nut bestempeld te worden.
[vii] Van de paus, et cetera, naar God vragen zij niet, hoe men zich aan zijn wet en gebod houdt. [Onduidelijk].
[viii] Rijme u puntschoen, waar heeft Christus dat bevolen. [Zal zijn gericht aan de inquisiteurs, in de zin van: ‘Hoe kunt gij rijmen wat gij doet’].
[ix] Ja, de helse en antichristelijke Kerk.
[x] Waarlijk, aflaat, dat wil zeggen, alle vrees voor God en christelijke, broederlijke liefde overboord zetten.
[xi] Ja, het duivelse.
[xii] Het ligt echter nog bij God de almachtige, die de duivel en alle tirannen in Zijn hand en macht heeft. Hij kan en weet de zijnen voor hun voornemen goed te bewaren. Amen.
[xiii] Jesaja, 40.